Svensk framgång bortom vänster och höger

Femton poäng av sexton möjliga. Jämbördigt med Boston och strax efter Stanford/Silicon Valley. Långt före hela den europeiska kontinenten. Det är inte illa för Stockholm/Kista.

Tidskriften Wireds rankning av främsta platser för IT-företagande i världen bygger på en granskning av fyra faktorer: utbildning/forskning, förekomst av multinationella företag, entreprenörsanda samt tillgång på riskkapital. Stockholm får högsta betyg på allt utom utbildning/forskning, där det finns en del att ta igen.

Hur ska vi förklara det här? Frågan kommer ständigt numera när man träffar utländska kollegor eller ska presentera Sverige i något sammanhang. Mitt och andras svar rymmer rimligen en blandning av faktorer:

– Vi avreglerade telemarknaden 1993, långt före resten av Europa.

– Det finns en svensk ingenjörstradition, långt ner i folksjälen; svenskar tar lätt och med glädje till sig det senaste i ny teknik.

– Den svenska jämlikheten bidrar till att användarvanor sprider sig snabbt i hela befolkningen. Nivån, mätt till exempel med grad av läskunnighet, på de lägst utbildade är hög jämfört med andra länder. Nedbrytningen av hierarkier i arbetslivet gör också att alla måste kunna tänka själva och använda alla redskap.

– Sverige har en mycket lång tradition av att vara världsledande i ny telefoni. Redan för över 100 år sedan var Stockholm den telefontätaste staden i världen. I spåren av den liberale finansministern J A Gripenstedts betydelsefulla reformer för att bygga infrastruktur och skapa goda institutioner för företagande, grundade värmlänningen L M Ericsson i slutet på 1800-talet ett världsföretag för telefoni. Kulturen har fortplantats genom åren.

– Staten har spelat en fruktbärande roll, dels genom att uppträda som god beställare och initiativtagare (Televerkets Östen Mäkitalo när det gäller mobiltelefoni), dels genom att subventionera erbjudanden om hemdatorer till alla anställda.

– En ny generation ungdomar har växt upp, präglade av stor frimodighet och entreprenörsanda. En mindre disciplinerad skola kan ha haft detta som en av sina goda sidoeffekter.

– Svenskarna, i synnerhet ungdomar, är så tidigt engelsktalande och USA-präglade att vi mycket lätt kunnat anamma den totalt engelskspråkiga IT-världen.

Ett folk av ingenjörer

Antal gällande patent per 100 000 invånare

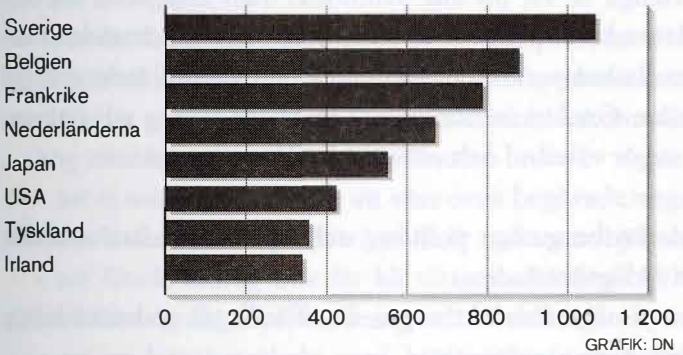

Källa: World Competitiveness Yearbook 1998

– Nya förmögenheter som skapats i spåren av en stark aktiebörs samt en avreglerad och välfungerande finansmarknad har gjort det allt lättare att få sådd- och riskkapital till goda affärsidéer.

– Frihandelstradition har bidragit till större öppenhet här för impulser från främst USA än på kontinenten.

Det politiskt tankeväckande med listan ovan är hur den skär på tvärs genom föreställningar om »höger« och »vänster«. En rad faktorer kan betecknas som utslag av liberal politik. Andra ligger närmare föreställningarna om socialdemokratisk. Och en del (förmodligen mer än vi förmår genomskåda) är helt enkelt oförutsedda sidoeffekter – troligen hade vi inte fått den välutvecklade finansiella marknaden i Sverige utan åren av stora budgetunderskott.

Bror Perjus, debattglad och engagerad fackförbundsredaktör i många år, har utmanat mig att bidra också till borgerlig självkritik, inte bara angripa socialdemokraterna. Och visst, all sanning finns inte på ett håll, heller inte alla fördomar.

Det viktiga är väl nu inte symboler, utan uppgiften att öka attraktionskraften för svenska regioner i den hårdnande internationella kampen om investeringar och välutbildade, driftiga individer. Graden av framgång i att skapa denna attraktionskraft avgör välstånd och välfärd i det långa loppet.

- Vad om borgerliga politiker och opinionsbildare erkände och tydligt uttalade:
  – att jämlika förutsättningar, framförallt till god utbildning, är bra, även ekonomiskt;
  – att de svenska daghemmen bidragit till att vi fått en gene-

ration av frimodiga, självansvariga och socialt mycket kompetenta ungdomar;
– att offentliga socialförsäkringar hjälper även ekonomin genom att avlasta företag risker och underlätta rörlighet;
– att det svenska systemet med återkommande rätt till utbildning är utmärkt för en ny tid;
– att små sociala klyftor är bättre än stora för samlevnaden i en stad, och därmed för attraktionskraften;
– att vi behöver en stark stat, bland annat för att upprätthålla trygghet i vardagen och låg brottslighet;
– att det är en medborgerlig skyldighet att engagera sig för sitt samhälle, och uttryck för ansvarslös slapphet att ständigt gå omkring och förtala »politik«; vi behöver en medborgaranda;
– att sociala trygghetssystem kan bidra till en mer positiv inställning till frihandel, genom att kostnaden för omställningar fördelas.

- Vad om socialdemokratiska politiker och opinionsbildare samtidigt konstaterade:
  – att avregleringen på telemarknaden har varit en framgång värd att lära av;
  – att det är kortsynt att köra ut förmögna personer ur landet genom att ha kvar en principvidrig förmögenhetsskatt;
  – att det ger fel signal att lägga en särskild inkomstskatt på hög utbildning, benämnd »värnskatt«;
  – att vi måste göra allt för att våra mest begåvade unga forskare ska kunna verka i Sverige; de är nationens hjältar;
  – att ökade bidrag inte får bli viktigare än flerdubbling av framtidssatsningar på forskning och utbildning;
  – att en kunskapsskola med hög kvalitet och välbetalda, motiverade lärare samt bra rektorer är den viktigaste fördel-

ningsinsats som går att göra, eftersom den ger alla bästa tänkbara bas för livet;
– att det är bra att vi får fram privata svenska företag inom sjukvården, företag som kan organisera kompetens för växande behov i övriga Europa och Japan;
– att en arbetsrätt byggd med 60-talets metallarbetare som modell inte håller för 2000-talets arbetsmarknad;
– att Sverige måste värna lugnet och tryggheten i en stad som Stockholm, även genom en kraftig utökning av polisen;
– att bättre incitament måste skapas för att bygga bostäder i Stockholm och att en framgång för Stockholm i konkurrens med andra centra i världen inte är något som övriga Sverige ska avundas utan tvärtom har skäl att glädjas över.

Skulle inte sådana samtidiga erkännanden, delvis av egna fördomar, kunna bli utgångspunkt för en ny framgångsrik svensk modell? Dilemman kommer vi aldrig ifrån, konflikter mellan olika mål, liksom intressestrider. Inte heller kan vi bortse ifrån att politiken rymmer rena maktförhållanden; socialdemokraterna är det svenska Maktpartiet, i samma mening som Liberaldemokraterna är det i Japan.

Men i sak skulle Sverige må utomordentligt väl av samling – »bortom höger och vänster« för att låna en formulering av Janerik Larsson – kring några centrala drag i en politik som både kan få förankring hos svenska folket och ge attraktion i världen.

Socialdemokraterna och moderaterna har gjort upp om att ha en stor debattomgång över hela landet. Men syftet är inte att förnya den politiska debatten, utan mer att Göran Persson ska dra uppmärksamhet från Gudrun Schyman och Bo Lundgren från Alf Svensson. Den socialdemokratiske gruppledaren Sven Hulterström dolde inte denna enkla avsikt i sin artikel på

DN Debatt den 15/7. När en så i grunden klok person skriver en så ytligt propagandistisk artikel finns det största anledning till oro om vart den politiska debatten far i väg fram till valet 2002. Man tycks inriktad på att bromsa fallande opinionstal genom att allt intensivare upprepa kända fraser och fördomar om motståndaren.

Kanske skulle vi som tidning inbjuda Göran Persson och Bo Lundgren att, med garden lite sänkt och den intellektuella nivån något höjd när ännu två år återstår till valet, reflektera över vad hos »motståndaren« som vid en ärlig betraktelse kunde vara värt att ta med in i en framgångsrik politik för framtiden. Ja, härmed är inbjudan utfärdad!

16 juli 2000